

Uppföljning av Aktionsplan 2010 – För en ökad ekologisk konsumtion och produktion

Informationsbrev nr 5 den 5 mars 2010

Inledning

Det är meningen att informationsbrevet ska beskriva det arbete som utförs inom Aktionsplanens huvudåtgärder. I detta brev redovisas utvecklingen inom marknaden och primärproduktionen, tillgängliga stöd för livsmedelsföretag samt ett kort referat från rapporter om miljöersättningarna effekter på marknad och miljö. Avslutningsvis beskrivs ett pågående arbete med att ta fram en ny nationell strategi för fortsatt utveckling av ekologisk konsumtion och produktion efter år 2010.

Aktionsplan 2010 – För en ökad ekologisk konsumtion och produktion

Ekologiskt Forum vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien ledde år 2007 arbetet med att ta fram en aktionsplan för att uppnå de mål som specificerades i regeringens skrivelse ”Ekologisk produktion och konsumtion – Mål och inriktning till 2010” (2005/06:88) dvs. den certifierade ekologiska odlingen bör vid utgången av 2010 minst uppgå till 20 % av landets jordbruksmark och 25 % av den offentliga konsumtionen av livsmedel bör utgöra ekologiska livsmedel 2010. Målgrupp för aktionsplanen är alla aktörer i livsmedelskedjan och berörda myndigheter.

Aktionsplanen skall ses som ett vägledande handlingsprogram, som utarbetats av aktörerna på marknaden. Planens förslag utgår i huvudsak från målen för ekologisk konsumtion och produktion samt från konsumentperspektivet. I aktionsplanen föreslås ett antal nya åtgärder och vissa förändringar i redan beslutade aktiviteter. Därtill ska de åtgärder som redan pågår räknas in och värdesättas.

Ekologiskt Forum har fått uppdraget av Jordbruksdepartementet via Jordbruksverket att arbeta med uppföljning och aktiviteter för att nå målen med en ökad ekologisk produktion och konsumtion i Aktionsplan 2010.

Marknadens utveckling i Sverige

För hela den ekologiska livsmedelsmarknaden uppgick försäljningsvärdet till 7,2 miljarder kronor, vilket är 1,1 miljard mer än föregående år. Det innebär en ökning med 18 % av volymen och det utgör 3,1 % av den totala konsumtionen enligt den marknadsundersökning som Ekoweb har gjort, se www.ekoweb.nu. Ungefär hälften av den totala volymen ekologiska livsmedel utgörs av importerade varor eller råvaror. Samma förhållande gäller för konventionella livsmedel.

Svensk export av ekologiska livsmedel uppgick till ca 0,6 miljarder kronor vilket kan läggas till ovan nämnda 7,2 miljarder kronor för att kvantifiera den totala handeln med ekologiska livsmedel.

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologiska produktionen och konsumtionen. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende och politiskt obundet projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

Ekologiska produkter som har en relativt stor andel av den totala försäljningen är mejeriprodukter, frukt och grönsaker samt kaffe och the. Ekologisk dryckesmjölk står för knappt 10 % av mjölkförsäljningen och ekobananer utgör 3 % av hela den ekologiska livsmedelsförsäljningen. Ekologiska livsmedel såldes 2009 till drygt 80 % inom detaljhandeln. Mer detaljer kan läsas i Ekoweb: s marknadsrapport.

Storhushåll står för knappt 20 % av de totala inköpen av ekologiska livsmedel. I detta sammanhang avses både offentlig sektor, restauranger samt direktleveranser från större förädlare till köpare. Marknaden för ekologiska livsmedel inom storhushåll ökade med ca 15 % och värdet var ca 1,5 miljarder år 2009.

Hälften av försäljningen går till kommuner och landsting och den andra hälften levereras till privata restauranger. Under 2009 nådde 8-10 kommuner 25 % målet. Lund och Uppsala var de kommuner som nådde målet först. Senare under året kommer uppgifter om hur långt vi har nått på vägen mot 25 % målet för offentlig sektor sett på den nationella nivån. Vid utgången av 2008 var andelen 9,3 %.

Prognoserna från Ekoweb är träffsäkra

Enligt företaget Ekoweb: s beräkningar kommer försäljningen att fortsätta öka i högre takt än för konventionella livsmedel. Ekoweb gör bedömningen att försäljningen kommer att öka med mellan 8 och 12 procent under år 2010. En anledning till att ökningstakten stannar av är att invägningen av ekologisk mjölk enligt beräkningarna inte kommer att öka mer än 8-10 procent. Mejerivaror står för mer än en tredjedel av den ekologiska försäljningen och den försäljningen kan inte öka mer än leveransökningen av ekologisk råvara till mejerierna. För år 2009 förutspådde Ekoweb att marknaden skulle öka med 20 % i Sverige och hittills har alla prognoser varit träffsäkra.

KRAV: s Marknadsrapport

KRAV redovisar i sin ”Marknadsrapport 2010”, som kan laddas ned från www.krav.se, att produkter som barnmat och konserverade produkter utgör nära en tredjedel av försäljningen. Denna kategori har som helhet ökat med cirka 16 procent. Kategorin färskmat har som helhet ökat 46 procent. Vegetariska produkter är en ny produktgrupp som har tillkommit. I kategorin djupfrysta produkter var ökningen 60 procent. Försäljningen av den djupfrysta fisken har ökat mycket.

Under 2009 ökade den totala KRAV-certifierade marken inklusive mark i karens med 22 procent till cirka 316 000 hektar. Den godkända marken ökade med 15 procent och marken i karens med 71 procent, enligt marknadsrapporten. Den officiella statistiken från Jordbruksverket visar att 10,9 % av landets åkerareal var certifierad år 2008 och uppgifterna för 2009 kommer med stor sannolikhet att visa på en ytterligare ökning. Under 2009 ökade den KRAV-godkända betesmarken med 14 procent, vilket är ett resultat av en stor ökning för flera djurslag, bland annat mjölkkor. Betesmark i karens har också ökat kraftigt. Under 2009 låg 12 800 hektar betesmark i karens.

Tillgången på KRAV-märkt nötkött kommer att bli bättre framöver. Drygt 18 000 djur är anslutna till karenskontroll. Efterfrågan på KRAV-märkt kött har varit tydlig från konsumenterna. Mejerierna har aktivt arbetat för att rekrytera nya mjölkproducenter, som en följd av den kraftiga efterfrågan på ekologiska mejeriprodukter. Under år 2009 fanns 1 600 mjölkkor i karens, vilket är en ökning med 22 procent. Det blev också en kraftig ökning av

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologiska produktionen och konsumtionen. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende och politiskt obundet projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

både antalet får och lamm i karens under året. Det finns ett ökande intresse hos konsumenter för lammkött. Antalet får och lamm i karens har ökat med cirka 30 procent.

Tillgängliga stöd för aktörer som arbetar med livsmedelsförädling

Det finns idag flera olika stöd att söka för kunskapsuppbyggnad och vissa investeringar för företag och organisationer inom livsmedelsförädling. Jordbruksverket har gjort en sammanställning över merparten av de åtgärder som är möjliga att söka för. Inom Landsbygdsprogrammet finns det ett flertal stödformer som främst riktas till små företag med upp till 10 årsarbetskrafter.

Det är värt att notera att regionalt bidrag till företagsutveckling och bidrag från strukturfonderna i många fall inte kan utgå till förädling av råvaror som mjölk, kött, spannmål eller fisk. Industriell förädlingsverksamhet av t.ex. choklad, kakor eller pasta är tänkbart i detta sammanhang. Det finns därutöver ett regionalt transportbidrag som stöd för förädling av råvara som har genomgått betydande bearbetning t.ex. bröd, vildväxande bär och viltkött.

Sammanställningen med titeln ”Stödmöjligheter för livsmedelssektorn 2010” kan läsas på www.sjv.se ger vid noggrann läsning en bra bild av möjligheterna. Det rekommenderas att den som är intresserad tar kontakt med Jordbruksverket, närmaste Länsstyrelsen eller övriga statliga myndigheter om är ansvariga för olika stöd.

Hur styr miljöersättningen för ekologisk produktion? – effekter på marknad och miljö

Miljöersättningen ekologiska produktionsformer ändrades i det nya landsbygdsprogrammet för perioden 2007-2013. I Jordbruksverkets rapport 2010:1 analyseras hur den förändrade miljöersättningen har påverkat marknad och miljö i Sverige mellan år 2006 och 2008.

Den certifierade ekologiska produktionen ökade mellan 2006 och 2008 samtidigt som volymerna ekologiska livsmedel på marknaden ökade. Detta visar sig genom att fler ekologiska djur slaktas, mer ekologisk mjölk och ägg vägs in och att försäljningen av ekologiska livsmedel hos dagligvaruhandeln ökat. Den produktionsökning som skett kan vara ett resultat av miljöersättningen eller merpriset på marknaden eller bero på båda faktorerna. Inom till exempel ekologisk mjölkproduktion och grönsaksodling har merpriset haft större betydelse för intäkter och lönsamhet än ersättningen. Däremot kan lönsamhetsförbättringen i ekologisk växtodling jämfört med konventionell knytas till miljöersättningen. För ekologisk slaktsvinsproduktion och potatisodling har både merpriset och ersättningen stor betydelse för lönsamheten.

Den nya miljöersättningen har medfört små förändringar på användningen av växtskyddsmedel, risken för västnäringsläckage, den biologiska mångfalden och klimatet. Ekologisk produktion ger direkta fördelar för biologisk mångfald i slättbygd med intensiv odling.

Syftet med den nya ersättningen har uppnåtts på så vis att den certifierade arealen har ökat med 20 % och medan vallarealen som får ersättning har minskat med 25 %. Även den certifierade djurhållningen har ökat. Den ekologiska produktionen har gått i rätt riktning samtidigt som vi i Sverige betalar ut mindre pengar i miljöersättning. Därmed är den nya miljöersättningen mer kostnadseffektiv än tidigare. Analysen visar dock inte i vilken mån den utveckling som uppnåtts beror på miljöersättningen respektive marknaden.

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologiska produktionen och konsumtionen. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende och politiskt obundet projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

Ny strategi för ekologisk konsumtion och produktion 2011-2013

Med tanke på att tidsperioden för Aktionsplan 2010 närmar sig sitt slut har Ekologiskt Forum tagit initiativ till en diskussion bland aktörerna hur utvecklingsarbetet på nationell nivå ska drivas vidare från och med nästa år. Två möten i februari har resulterat i en projektplan för den process som ska forma en strategi eller plattform för ett fortsatt utvecklingsarbete för ekologisk konsumtion och produktion. Ekologiskt Forums planeringsgrupp är ansvarig för den fortsatta processen och en särskild arbetsgrupp har tillsatts för att utföra planeringsarbetet.

Arbetsgruppen består av Pelle Fredriksson, CUL, SLU, Ann Freudenthal, Arla, Göte Frid, SJV, Anders Heimer, Ekologiskt Forum, Inger Källander, Ekologiskt Forum, Rebecca Palosaari Fogler, Göteborgs stad, Bengt Persson, LRF, Gunnar Rundgren, GroLink och Lars Hällbom, KRAV.

Arbetsgruppen ser det som en framgångsfaktor att vi under en relativt koncentrerad process tar fram en strategi med konkreta åtgärder för att nå en bit på vägen mot den vision som finns. Den vision som är aktuell är Ekologiska Lantbrukarnas fyra principer för ekologiskt lantbruk antagna 2006 som i sin tur bygger på IFOAM: s principer formulerade 2005. De fyra principerna är naturlighet, kretslopp, rättvisa och försiktighet, läs gärna mer under rubriken Ekologiskt Forum på www.ksla.se.

Bedömningen är att det finns tillräckligt med underlagsmaterial i befintliga rapporter, omvärldsanalyser och erfarenhet av vilken typ av åtgärder som ger resultat. Arbetet ska leda till en konkret strategi med delmål för åren 2011-2013 för genomförande av åtgärder och dessa bör beskrivas i handlingsplaner eller delprojekt. För att kunna göra bra vägval inför framtiden efter år 2013 betonas att det behövs statliga medel för att kunna göra en seriös uppföljning av arbetet med Aktionsplan 2010 och den kortsiktiga ekostrategi som vi nu talar om.

Processen med att ta fram en strategi för utveckling av ekologisk produktion och konsumtion i Sverige 2011-2013 kan beskrivas med följande punkter:

- Arbetsgruppen tar fram ett förslag som kommuniceras med kända och alla intresserade aktörer via e-post
- Ett seminarium anordnas på KSLA i Stockholm den 29 april för att presentera ett utkast, processa förslag till åtgärder och aktiviteter samt stämma av dessa förslag med alla intresserade aktörer
- Arbetsgruppen formar ett kortfattat utkast till strategidokument med konkreta åtgärder som kan diskuteras inom alla intresserade organisationer under maj och juni
- Ekostrategin färdigställs och presenteras vid ett seminarium under Almedalsveckan i juli.

Med vänlig hälsning
Anders Heimer
Projektledare

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologiska produktionen och konsumtionen. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende och politiskt obundet projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.